

**ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ბაზრის
განვითარების თანამედროვე მდგომარეობა:
– გერმანული გამოცდილება და ქართული რეალობა**

ნანული ოქრუაშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ნინო ფარესაშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სტატიაში განხილულია თანამედროვე პირობებში ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების არსებული მდგომარეობა და მისი შემდგომი განვითარების პერსპექტივები. ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ბაზარი წარმოადგენს მსოფლიოში აგრარული სექტორის ერთერთ ყველაზე დინამიურად განვითარებად მიმართულებას. ავტორიტეტული ექსპერტული შეფასებებით წლების განმავლობაში შენარჩუნდება მისი მაღალი ზრდის ტემპი – 15-16 %. ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება დღეისათვის მიჩნეულია ცალკეული ქვეყნის ეკოსისტემისა და მოსახლეობის ჯანმრთელობის შენარჩუნების, მოსახლეობის სასურსათო უსაფრთხოებისა და გარემოზე ზრუნვის უმნიშვნელოვანეს პირობად. სწორედ ამიტომ ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება უპირობოდ შეიძლება მივიჩნიოთ ნებისმიერი ქვეყნის, მათ შორის საქართველოს აგრარული სექტორის და შესაბამისად, მთელი ეკონომიკის მდგრადი განვითარების უმთავრეს ფაქტორად. სტატიაში განხილულია ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების სფეროში უდიდესი გამოცდილებისა და მიღწევების მქონე ქვეყნის – გერმანიის გამოცდილება, რომლის გათვალისწინება ხელს შეუწყობს ორგანული სასოფლო-სამეურნეო წარმოების სტიმულირების ეფექტიანი მექანიზმის შექმნას საქართველოში. ავტორების მიერ შემუშავებულია კონკრეტული რეკომენდაციები, რომელიც ბიძგს მისცემს ქვეყანაში ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების მდგრად განვითარებასა და შეუქცევად ზრდას.

საკვანძო სიტყვები: ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება; ორგანული პროდუქციის ბაზარი; ორგანული პროდუქციის წარმოების განვითარების ხელშეწყობის სახელმწიფო პოლიტიკა.

ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის შესყიდვით ქართველ მომხმარებელთა მზარდი ინტერესი უკავშირდება ჯანსაღი ცხოვრების წესის მზარდ პოპულარიზაციას. საქართველოში ჯანსაღი ცხოვრების წესისა და ჯანსაღი კვების პრობლემების მიმართ მომხმარებელთა დამოკიდებულება ფართოდაა შესწავლილი და გამოკვლეული ქართველ მეცნიერების მიერ. ამ მიმართულებით აღსანიშნავია პროფესორების – ნ. თოდუას, ჩ. ჯაშის, ე. უროტაძის, ბ. მღებრიშვილის წვლილი და სამეცნიერო სტატიები, რომლებიც განიხილავენ მოსახლეობის სასურსათო უსაფრთხოების სფეროში არსებული პრობლემებს, ჯანსაღი ცხოვრების წესისა და ჯანსაღი საკვების მოხმარების პოპულარიზაციის მზარდ ტენდენციებს. საქართველოს აგრარული სექტორისა და კერძოდ ორგანული პროდუქციის ბაზრის განვითარების არსებული მდგომარეობის შესწავლისას აღსანიშნავია ქართველ მკვლევართა – პროფესორ ე. ხარაიშვილის, გ. ერქომაიშვილის, მ. ჩაველიშვილის, თ. ლაზარიაშვილის, ი. ნაცვლიშვილის, მ. ნაცვალაძის, ნ. ფარესაშვილის, მ. სეთურის

– შრომები, რომლებიც განიხილავენ საქართველოს სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების პერსპექტივებს.

უკანასკნელ ათწლეულის განმავლობაში მთელ მსოფლიოში, განსაკუთრებით კი ევროკავშირის ქვეყნებში, სწრაფად იზრდება მოთხოვნა ორგანულ პროდუქტებზე. საქართველოში მომხმარებელთა სულ უფრო მნიშვნელოვანი ნაწილი აცნობიერებს ორგანული, ანუ ქიმიური ნივთიერებების გარეშე მოყვანილი პროდუქტის სიკეთეს. ორგანული წარმოება დღეისათვის უპირობოდ მიიჩნევა, როგორც აგრარული სფეროს მდგრადი განვითარების უალტერნატივო მიმართულებად. ის წარმოადგენს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების მართვის სრულყოფილ სისტემას, რომელიც ხელს უწყობს აგროეკოსისტემების რეგულაციას და უზრუნველყოფს მათ სიჯანსაღეს, ამავდროულად მოიცავს ბიოლოგიურ მრავალფეროვნებას, ბიოლოგიურ ციკლებს და ნიადაგის ბიოლოგიურ აქტიურობას.

აგროსასურსათო სექტორში მიმდინარე გლობალური მასშტაბის ტენდენციას – ორგანულ პროდუქტებზე მოთხოვნის ზრდას – მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ის გარემოება, რომ თანამედროვე მსოფლიოში სულ უფრო აქტუალური ხდება ჯანსაღი ცხოვრების წესი. სწორედ აღნიშნული გარემოების გამოაჩინდა წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ სოფლის მეურნეობასა და კვების ინდუსტრიაში გაჩნდა ახალი მიმართულება – ბიოპროდუქტების ანუ ორგანულ პროდუქტის წარმოება. მათი წარმოება თანამედროვე პირობებში წარმოადგენს აგროინდუსტრიის პერსპექტიულ მიმართულებას, რომლის განვითარების ტემპები დღეისათვის ნათლად გამოხატული.

ორგანული პროდუქციის მოთხოვნაზე მნიშვნელოვნად იმოქმედა COVID-19 პანდემიამ, რომლის დროსაც მომხმარებლებმა სულ უფრო მეტად გააცნობიერეს ჯანსაღი კვების მნიშვნელობა. საქართველოში არ ხდება ორგანული ბაზრის მოცულობისა და ორგანული საკვები პროდუქციის მოხმარების შესახებ მონაცემთა განზოგადება, თუმცა, ორგანული პროდუქციის პოპულარობა და გაყიდვების ზრდა ქართულ ბაზარზე სულ უფრო თვალსაჩინო ხდება. მართალია საქართველოში აგროსასურსათო ბაზრის ე. წ. „ბიო“ სეგმენტი ახლა იწყებს ჩამოყალიბებას, თუმცა, სხვადასხვა ექსპერტული შეფასებით დასავლური ცხოვრების წესისა და მთელი რიგი ფაქტორების გათვალისწინებით, მოსალოდნელია „ბიო“ სეგმენტის შემდგომი გაფართოება განვითარებად ქვეყნებშიც და მათ შორის საქართველოშიც.

უკანასკნელ პერიოდში მთელ მსოფლიოში გამოიხატა ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებისა და მოხმარების ზრდის მაღალი ტემპი. აღნიშნულზე მეტყველებს შემდეგი მონაცემები:

2015 წელს ორგანული სოფლის მეურნეობა გამოიყენება 179 ქვეყანაში, ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწა შეადგენს – 50,9 მილიონ ჰექტარს, ორგანული ფერმერული მეურნეობის რაოდენობა – 2,4 მილიონს. Organic Monitor-ის მონაცემებით, ორგანული საკვებისა და სასამელოს გლობალურმა გაყიდვებმა 2015 წელს 81,6 მილიარდ აშშ. დოლარს მიაღწია.

2018 წლისათვის ორგანული სოფლის სამეურნეო არეალი მოიცავდა 186 ქვეყანას, ორგანული ფერმერული მეურნეობისათვის განკუთვნილი სასოფლო-სამეურნეო მიწა 71,5 მილიონ ჰექტარს, ორგანული ფერმერული მეურნეობის რაოდენობა – 2,8 მილიონს. ორგანული საკვებისა და სასამელოს გლობალურმა გაყიდვებმა კი 2018 წელს – 96 მილიარდ ევროზე მეტს მიაღწია. (FiBL & IFOAM, 2019).

2019 წელს ორგანული სოფლის მეურნეობა გამოიყენებოდა 187 ქვეყანაში, 72,3 მილიონი ჰექტარი სასოფლო-სამეურნეო მიწა ორგანულად იმართებოდა სულ მცირე 3,1 მილიონი ფერმერის მიერ. ორგანული საკვებისა და სასამელოს გლობალურმა გაყიდვებმა კი 2019 წელს 106 მილიარდ ევროზე მეტი მიაღწია. (FiBL & IFOAM, 2021).

2020 წელს ორგანული სოფლის მეურნეობა გამოიყენება 190 ქვეყანაში, ორგანულად დამუშავებული სასოფლო-სამეურნეო მიწა თითქმის 75 მილიონ ჰექტარს შეადგენს, ორგანული ფერმე-

რული მეურნეობის რაოდენობა – 3,4 მილიონს. ორგანული საკვებისა და სასმელის გლობალურ-მა გაყიდვებმა 2020 წელს 120 მილიარდ ევროზე მეტი მიაღწია. (FIBL & IFOAM, 2022)

ცალკეული ქვეყნის, მათ შორის საქართველოს, აგრარული ბაზრის მდგომარეობაზე უშუალოდ აისახება მსოფლიო აგროსასურსათო ბაზარზე არსებული რეალობა. გლობალიზაცია, რამდენიმე ათეული წელია წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს მახასიათებელს, ერთ-ერთ გადაწყვეტ ძალას, რომელიც უკავშირდება პლანეტის არსებობის შენარჩუნების უმთავრეს პირობას – ადამიანთა საკვებით უზრუნველყოფის აუცილებლობას. სწორედ ამიტომ, ძალზედ აქტუალურია თანამედროვე გლობალური გამოწვევებისა და შესაძლებლობების ქვეყნის სასიკეთოდ გამოყენების კონკრეტული გზების განსაზღვრა, რომელიც დააჩქარებს ქართული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას მსოფლიო აგროსასურსათო ბაზარზე.

ორგანული წარმოების საერთაშორისო სტანდარტზე (IFOAM) ევროკავშირის სამართლებრივ რეგულაციებზე დაყრდნობით, საქართველოში 2006 წელს დამტკიცდა საქართველოს კანონი ბიოლოგიურ აგროწარმოების განხორციელების შესახებ, 2007 წელს მიღებულ იქნა სტანდარტი – „ძირითადი მოთხოვნები და წესები ბიოლოგიური აგროწარმოების განხორციელების შესახებ“ (SST 86:2007). სოფლის მეურნეობის მინისტრის ბრძანებით დამტკიცდა ბიოლოგიური სოფლის მეურნეობის ფარგლებში ნებადართული ნივთიერებების სია. 2013 წელს, საქართველოს მთავრობამ გამოსცა ბიოლოგიური აგროწარმოების შესახებ განკარგულება, რომელიც ძალაში შევიდა 2014 წლის 1 იანვრიდან. აღნიშნული რეგულაცია ეფუძნება ევროკავშირის ბიოლოგიური სოფლის მეურნეობის კანონმდებლობას: ორგანული წარმოების წესებს. ორგანული წარმოების წესები, რაც თავის მხრივ ბიომეურნეობის წესების დაცვას ნიშნავს, შექმნილია ზოგად და სპეციფიკურ პრინციპებზე დაყრდნობით, რათა ხელი შეუწყოს გარემოს დაცვას, ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებას და მომხმარებელთა ნდობას ორგანული პროდუქტების მიმართ. ეს რეგულაციები ეხება ორგანული წარმოების ყველა სფეროს და ეფუძნება უამრავ ძირითად პრინციპს, როგორცაა: გმო-ს გამოყენების აკრძალვა; ხელოვნური სასუქების, ჰერბიციდების და პესტიციდების გამოყენების შეზღუდვა; ჰორმონების გამოყენების აკრძალვა და ანტიბიოტიკების გამოყენების შეზღუდვა.

როგორც საერთაშორისო ორგანიზაციების FIBL-ის (ორგანული აგროპროდუქტების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი) და IFOAM-ის (ორგანული აგროწარმოების საერთაშორისო ფედერაცია) IFOAM-ის ოფიციალური მონაცემები, ისე საქართველოში ბიოსერტიფიცირების ადგილობრივი ორგანოს – შპს „კავკასსერტი“-ს მიერ მოწოდებული ინფორმაცია ორგანული აგროპროდუქციის წარმოების მოცულობის შესახებ ნათლად გვიჩვენებს, თუ რამდენად ჩამორჩება საქართველო ამ მხრივ არა მარტო განვითარებულ, არამედ განვითარებად, მათ შორის მეზობელ ქვეყნებს. ორგანული მიწების რაოდენობის მიხედვით საქართველო მსოფლიოში ერთერთ ყველაზე დაბალ პოზიციებზე იმყოფება. IFOAM-ის ინფორმაციის მიხედვით, 2020 წელს საქართველოში ორგანული მიწების რაოდენობა შეადგენდა 1570 ჰექტარს, მისი წილი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების საერთო რაოდენობაში კი – 0,1 %-ს. აღნიშნული მაჩვენებლით საქართველო ჩამორჩება არა მხოლოდ მაღალგანვითარებულ ქვეყნებს, არამედ მეზობელ აზერბაიჯანს, რომლის ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწების რაოდენობა შეადგენს 38 080 ჰა-ს. მსოფლიო მასშტაბით კი ეს მაჩვენებელი საშუალოდ -1,5%-ს შეადგენს. ამ მხრივ კი საქართველო წლების განმავლობაში ინარჩუნებს მეტად დაბალ მაჩვენებელს. ქვეყანაში მეტად არასახარბიელო ვითარებაა არა მხოლოდ მიწის ფართობის სიმცირის, არამედ ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწების კლების ტენდენციის თვალსაზრისით. ცხრილში N1 ნაჩვენებია, რომ მართალია 2020 წელს, ორგანული მიწების ფართობი 120 ჰექტარით აღემატება 2019 წლის მაჩვენებელს, მაგრამ სამწუხაროდ 10 წლის, ანუ 2010 წლის მაჩვენებელზე – 428 ჰექტარით ნაკლებია, რაც 21,5%-იან კლებას შეადგენს. ცხრილში N1 მოყვანილი სხვადასხვა ქვეყნის, მათ შორის გერმანიის, მონაცემები ნათლად წარმოაჩენს ამ მიმართულებით საქართველოში არსებულ არასახარბიელო მდგომარეობას.

ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობის
ზრდა საქართველოსა და მსოფლიოს ქვეყნებში

ქვეყანა/ტერიტორია	ორგანული სას. სამ. მიწა 2019 (ჰა)	ორგანული სას. სამ. მიწა 2020 (ჰა)	ზრდა ერთ წელში (ჰა)	ზრდა ერთ წელში (%)	10 წელში ზრდა (ჰა)	10 წელში ზრდა (%)
საქართველო	1.45	1.57	120	8.3%	-428	-21.5%
გერმანია	1.61	1.70	88.46	5.5%	686.61	67.6%
ლატვია	289.80	291.15	1.35	0.5%	107.05	58.2%
დანია	285.53	300.00	14.47	5.1%	137.83	85.0%
აზერბაიჯანი	37.63	38.08	450	1.2%	16.12	73.4%
არაბთა გაერთიანებული სამეურნეო	4.64	5.42	777	16.7%	4.46	465.7%
მოლდოვა	26.70	27.62	921	3.5%	5.52	25.0%

წყარო: დამუშავებულია FiBL-ისა და IFOAM-ის 2022 წელს გამოქვეყნებული მასალების საფუძველზე

დღეისათვის ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწების სიმცირესთან ერთად, მეტად მცირეა სერტიფიცირებულ მენარმეთა რაოდენობა, რომლებიც დაკავებულნი არიან ბიონარმობით. „კავკასსერტი“-ის მიერ მონოდედული ინფორმაციის მიხედვით 2013 წელს საქართველოში ბიო სერტიფიკატი ჰქონდა მხოლოდ 12 სანარმოს. 2020 წელს ბიონარმობაში ჩართული მენარმეების რაოდენობამ 48 შეადგინა. აღსანიშნავია ის ფაქტი, კავკასსერტის ბიო სერტიფიცირების მქონე მენარმეების სია 2022 წლის ოქტომბრის მდგომარეობით წარმოდგენილია 131 მენარმით, ის ფაქტი, რომ ორგანულ სანარმოთა რიცხვი გასცდა ორნიშნა რიცხვს, მიანიშნებს იმას, რომ საქართველოში ფერმერები, ნელ-ნელა, მაგრამ მაინც უკვე აცნობიერებენ ორგანული პროდუქციის სიკეთესა და სარგებლიანობას, რაც უახლეს პერიოდში ბიოპროდუქციის ზრდის გარკვეულწილად დამაიმედებელ სურათს გვაძლევს.

კავკასსერტის ოფიციალურ საიტზე ასევე მოცემულია იმ ექვსი მენარმის სია, რომლებსაც გაუუქმდათ სერტიფიცირება და ასევე 103 მენარმის სია, რომლებსაც შეუწყდათ ხელშეკრულება ან ჩამოერთვათ სერტიფიკატი. მეტად სამწუხაროა ის ფაქტი, რომ სერტიფიცირების მქონე მენარმეთა რაოდენობა თითქმის უტოლდება იმ მენარმეთა რაოდენობას, რომლებსაც ჩამოერთვათ ან შეუჩერდათ ბიოსერტიფიკატი.

აღნიშნული მონაცემების საფუძველზე შეიძლება გავაკეთოთ დასკვნა, რომ საქართველოში ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების სფერო საერთოდ ვერ პასუხობს აგრარულ სფეროში იმ არსებულ გამოწვევებსა და მოთხოვნებს, რომელიც უკვე მესამე ათეული წელია გამოიხატა მსოფლიოში. რაც შეეხება ქართულ ბიოსანარმოთა საქმიანობის მიმართულებებს, ეს არის მევენახეობა, მეღვინეობა, ველურად მოზარდი მცენარეების შეგროვება, მეჩაიობა, კენკროვანი კულტურებისა და მარცვლოვნების მოყვანა, მეხილეობა, ვარდის ზეთის წარმოება და მეფუტკრეობა. აღსანიშნავია ბიომენარმეთა შორის ნახევარი ბიომეფუტკრე სანარმოა. ბიომეფუტკრეობის განვითარების არსებული ტენდენცია მეტად პოზიტიურად შეიძლება შეფასდეს. მეფუტკრეობის, როგორც საქართველოს ტრადიციული და უძველესი დარგის განვითარება, ბიომენარმეობის მიმართულებით უდავოდ გაზრდის ქართული თაფლის კონკურენტუნარიანობას როგორც შიდა, ასევე საერთაშორისო ბაზარზე. ბუნებრივია რომ ორგანული სასოფლო-წარმოების სფეროს განვითარების მოკრძალებული ტემპები ასევე ასახვას პოვებს ორგანული პროდუქციის

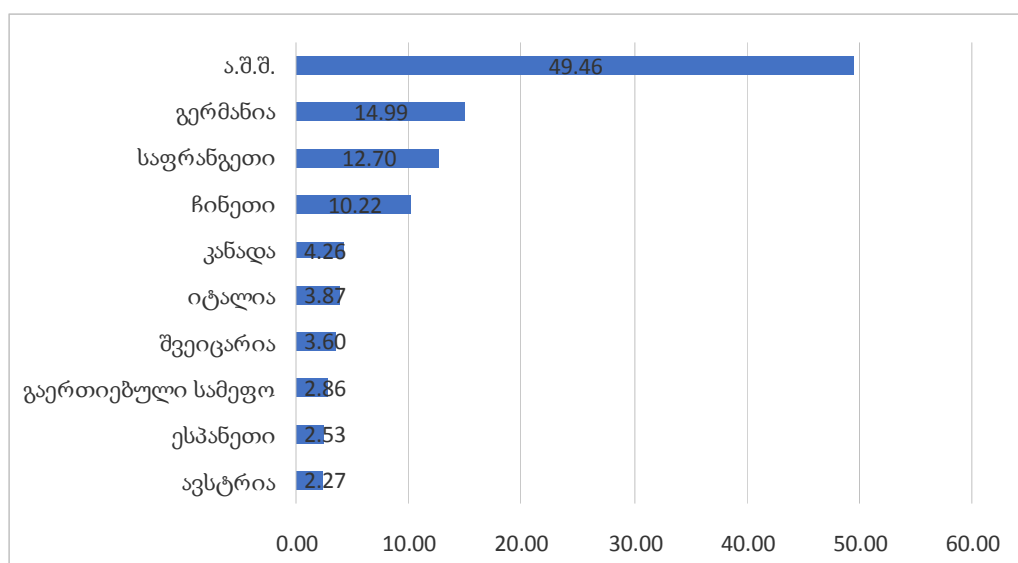
ექსპორტის სიდიდეზე, რომელიც ასევე არ გამოირჩება სასურველი მოცულობით. კერძოდ, 2013 წელს ბიოპროდუქციის ექსპორტის მოცულობა შეადგენდა 50 ტონას, 2017 წელს ექსპორტზე გავიდა – 233,3 ტონისა და 923 402 ევროს ღირებულების პროდუქცია, 2018 წლისათვის ეს მაჩვენებელი გაიზარდა და შეადგინა შესაბამისად 450,4 ტონა და 1 411 650 ევრო, 2019 წლისათვის ეს მაჩვენებელი არათუ გაიზარდა, არამედ შემცირდა და 445 ტონა შეადგენა.

ევროკავშირისთვის ორგანული პროდუქტების მიმწოდებელთა საერთო რეიტინგში საქართველო 76-ე ადგილზეა. ბიოპროდუქციის ექსპორტი ძირითადად ხორციელდება გერმანიაში, მცირე ნაწილი ჩეხეთის რესპუბლიკაში და დანიაში. რაც შეეხება ექსპორტირებული ბიოპროდუქციის სასაქონლო სტრუქტურას, ის წარმოდგენილია შემდეგი სახით: ღვინო, ჩაი, მოცვის ხილი, ველური კოლექცია, ველური ვაშლი, ძირტკბილა, ჭინჭრის ფოთლები, მაცვლის ფოთლები, მოცვის ნაყოფი, მწვანელი, ვარდის თესლი, თაფლი.

ვფიქრობთ, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ორგანულ პროდუქციაზე გადასვლის ქვეყნისათვის მეტად მნიშვნელოვანი სამომავლო ღონისძიებების შემუშავებისას გერმანიის ორგანული აგროპროდუქციის ბაზრის და ქვეყანაში ორგანული სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეფექტიანი მენეჯმენტის მდიდარი გამოცდილების განხილვა. 2020 წლისთვის გერმანიის ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობი სასოფლო-სამეურნეო მიწების 9,6 %-ს შეადგენდა (დაახლოებით 1.7 მილიონი ჰექტარი). აღნიშნული მაჩვენებლით გერმანია წინ უსწრებს ევროკავშირის ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობის საშუალო მაჩვენებელს, რომელიც – 9,1%-ს შეადგენს. აღნიშნული მდგომარეობის მიღწევა იმ მუდმივი ზრუნვისა და ძალისხმევის შედეგია, რომელსაც გერმანიის მთავრობა ახორციელებდა ორგანული აგროწარმოების მუდმივი მხარდაჭერისა და სტიმულირების გზით, რის საფუძველზე გერმანია 1990-იანი წლებიდან მოყოლებული ორგანული აგრო პროდუქციის ბაზრის შემდგომ განვითარებას აღწევდა (იხ. ცხრილი N2). დღეისათვის გერმანია წარმოადგენს ორგანული საკვების უდიდესი ბაზრის მქონე ქვეყანას, რომელსაც ასევე ლიდერული პოზიცია უკავია ერთ სულ მოსახლეზე ორგანული პროდუქციის ყველაზე მაღალი მოხმარების ტოპ 10 ქვეყნის სიაში (იხ. დიაგრამა N1 და დიაგრამა N2)

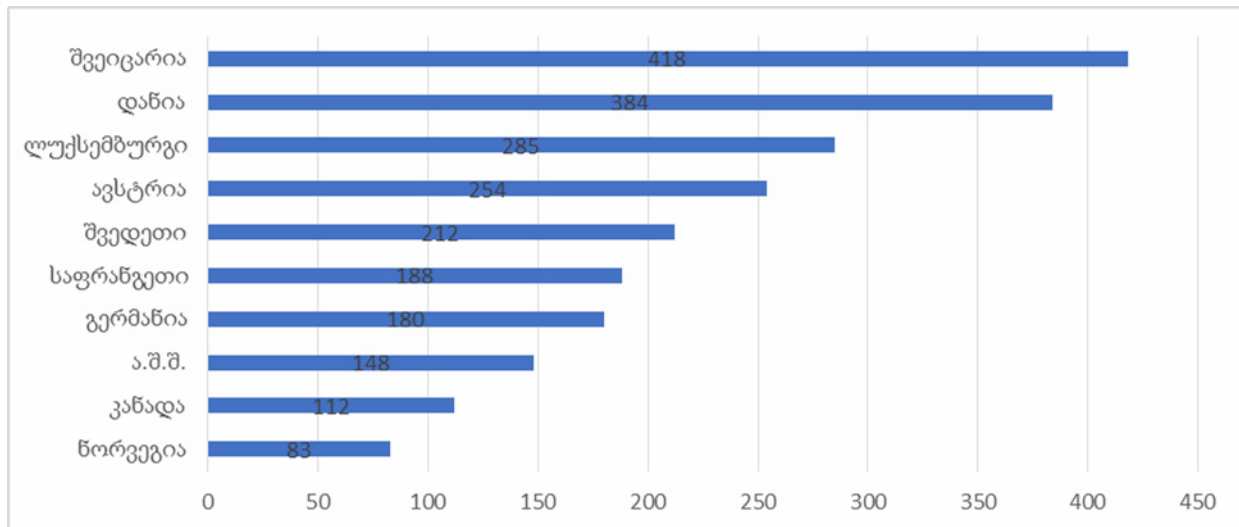
დიაგრამა N1.

ორგანული საკვები პროდუქტების უმსხვილესი ბაზრის მქონე ქვეყნები 2020 წელს

წყარო: დამუშავებულია FiBL-ისა და IFOAM-ის 2022 წელს გამოქვეყნებული მასალების საფუძველზე

ერთ სულ მოსახლეზე ორგანული პროდუქციის ყველაზე მაღალი მოხმარების მსოფლიოს ტოპ 10 ქვეყანა 2020 წელს

წყარო: დამუშავებულია FiBL-ისა და IFOAM-ის 2022 წელს გამოქვეყნებული მასალების საფუძველზე

გერმანიას ორგანული პროდუქციის წარმოების მდიდარი გამოცდილება და შესაბამისად, უდიდესი მიღწევები აქვს. უნდა აღინიშნოს, რომ ასეთი შედეგები სახელმწიფოს მხრიდან განუყოფელი მეტად ინტენსიური და პროდუქტიული ღონისძიებების შედეგია. გერმანია ამ მიმართულებით უდავოდ პიონერი და ლიდერია. პირველად, 1971 წელს სწორედ დასავლეთ გერმანიის ფერმერებმა შექმნეს ასოციაცია, რომელიც მიზნად ისახავდა ბიოორგანული მინათმოქმედებისა და მებაღეობის განვითარების ხელშეწყობას. მოგვიანებით, 1978 წელს, გაერთიანებას „ბიოლანდი“ უწოდეს. დღეისათვის აღნიშნული ასოციაცია აერთიანებს 5719 წევრს, და ითვლება, რომ „ბიოლანდის“ მიერ სერტიფიცირებული ნებისმიერი ორგანული საკვები არათუ აკმაყოფილებს ევროკავშირის ორგანულ საკვებისადმი არსებულ მოთხოვნებს, არამედ აღემატება მას.

2002 წელს შეიქმნა გერმანიის ორგანული მეურნეობის ფედერალური სისტემა ქვეყანაში ორგანული მეურნეობის ზოგადი პირობების გასაუმჯობესებლად. აღნიშნული პროექტი გერმანიის ბუნდესტაგის მიერ 2010 წლის 26 ნოემბერს მიღებული რეზოლუციის საფუძველზე გაფართოვდა. გერმანიის ორგანული მეურნეობისა და სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების ფედერალური სისტემა (BÖLN) მიზნად ისახავდა ორგანული აგრო-სასურსათო სექტორისთვის ზოგადი პირობების გაუმჯობესებას და ორგანული საკვები პროდუქტების მოთხოვნა-მიწოდების დაბალანსებული გაფართოების ხელშეწყობას. ამასთან, ორგანული პროდუქციის მწარმოებელ ფერმერთა მხარდაჭერის ღონისძიებათა სისტემა ეხებოდა ორგანული აგრონომიების სფეროს მიწოდების ჯაჭვის ყველა რგოლს – დაწყებული სასოფლო სამეურნეო წარმოებიდან, გადამამუშავებიდან და მონაცემთა შეგროვებიდან, დამთავრებული ვაჭრობით, მარკეტინგით და მომხმარებლებთან ურთიერთობების მართვით. პროგრამის დაწყებიდან, გერმანიის მთავრობის მიერ 200 მილიონი ევრო გამოიყო კვლევითი პროექტების მხარდასაჭერად. გარდა ამისა, 50-ზე მეტი ღონისძიება იქნა შემუშავებული და განხორციელებული, მათ შორის ორგანული მენარმეობის შესახებ ცოდნის გადაცემის პროგრამა, რომელიც წარმოდგენილი იყო რამდენიმე ასეული სემინარით ორგანული მენარმეობის მიწოდების ჯაჭვის წარმომადგენლებისთვის. 2005 წლიდან მოყოლებული სავაჭ-

რო ბაზრობებზე 2500 კომპანიას გაენია სახელმწიფო მხარდაჭერა. შემუშავდა და პრაქტიკულად განხორციელდა 185 საინფორმაციო პროექტი ორგანული მეურნეობის შესახებ და დაახლოებით 720 ჰოლდინგს გაენია დახმარება ორგანულ მეურნეობაზე გადაყვანის მთელი პროცესის განმავლობაში. 2019 წლიდან ორგანული მეურნეობის მომავლის სტრატეგიის განხორციელების პროცესში ძირითადი აქცენტი გაკეთდა ორგანული პროდუქციის ღირებულების ჯაჭვების გაძლიერებაზე. BÖLN-ის თანმიმდევრული პროექტების შემადგენლობაც და ინდივიდუალური ღონისძიებებიც მუდმივად ადაპტირდება მოწინავე გამოცდილებისა და ცვალებადი პირობების გათვალისწინებით.

2002 და 2003 წლებში ორგანული პროდუქციის წარმოების სფეროს მხარდასაჭერად გერმანიის მთავრობა ყოველწლიურად 35 მილიონ ევროს გამოყოფდა. შემდგომ წლებშიც გაგრძელდა ანალოგიური დახმარება და დაფინანსება. ამ მიზნით, 2004-2006 წლებში ყოველწლიურად 20 მილიონი ევრო, 2007-2012 წწ. კი ყოველწლიურად 16 მილიონი ევრო გამოიყო. 2013 წლიდან მხარდაჭერი სახსრები შეადგენდა 17 მილიონ ევროს წელიწადში. 2017 ფინანსური წლისთვის ფინანსური მხარდაჭერა გაიზარდა 20 მილიონ ევრომდე, ხოლო 2018 წლისთვის 30 მილიონ ევრომდე. 2021 წელს, BÖLN-ის მხარდაჭერი ღონისძიებებისათვის საჭირო ფინანსებმა ჯამში 33.38 მილიონი ევრო შეადგენა. (Organic farming in Germany, 2022).

ორგანული მეურნეობის მხარდაჭერა არ გულისხმობს კონტროლისა და მონიტორინგის სისტემის სისუსტეს. გერმანიაში არსებული კანონმდებლობა, ჩამოყალიბებული მექანიზმები და ინსტიტუციები ახდენენ ორგანული აგროპროდუქციის მწარმოებელ ფერმერთა შორის სამართლიანი და ჯანსაღი კონკურენციის, მათ მიერ არსებული სტანტარტების უპირობოდ დაცვას და მომხმარებელთა მოტყუებისა და ცრუ ინფორმირების პრაქტიკის აღკვეთას, რაც კიდევ უფრო ზრდის მომხმარებელთა ნდობას სერტიფიცირებულ ბიომწარმოებელთა და მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის მიმართ 2021 წლის დეკემბერში გერმანიის სურსათისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ შემუშავებული იქნა სტრატეგიული გეგმა, რომლის მიხედვით დაახლოებით ორ ევროდან ერთი გამოყენებული იქნას გარემოს, კლიმატის და ბიომრავალფეროვნების დაცვის მიზნებისთვის, მეტი თანხა დაიხარჯება ორგანული მეურნეობის მხარდაჭერაზე, როგორც ორგანული ფერმერებისთვის ნებაყოფლობით „ეკო-სქემებზე“ წვდომის მინიჭებით. არსებული ბიუჯეტის დაახლოებით 20% მხოლოდ ორგანული მეურნეობის ხელშეწყობისთვისაა განკუთვნილი რათა მიაღწიონ ორგანული აგროწარმოების 25 %-იან წილს 2030 წლისთვის, როგორც ეს გათვალისწინებულია ევროკავშირის მწვანე შეთანხმებით და 30 %-იან წილს, რომელიც მითითებულია გერმანიის მთავრობის კოალიციურ შეთანხმებაში.

ცხრილი N 2.

ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწებისა და ფერმერული მეურნეობის საერთო რაოდენობის ზრდა გერმანიაში 1994-2020 წლების განმავლობაში

წელი	ორგანული მეურნეობის ფართობი (ჰა)	ორგანული ფერმერული მეურნეობის საერთო რაოდენობა	ორგანული სასოფლო-სამეურნეო მიწების ზრდა (%)	ორგანული ფერმერული მეურნეობების ზრდა (%)
1994	272,139	5,866	1,6	1
1995	309,487	6,642	1,8	1,1
1996	354,171	7,353	2,1	1,3
1997	389,693	8,184	2,3	1,5
1998	416,518	9,213	2,4	1,7

1999	452,327	10,425	2,6	2,2
2000	546,023	12,74	3,2	2,9
2001	634,998	14,702	3,7	3,3
2002	696,978	15,626	4,1	3,6
2003	734,027	16,475	4,3	3,9
2004	767,891	16,603	4,5	4,1
2005	807,406	17,02	4,7	4,3
2006	825,538	17,557	4,9	4,6
2007	865,336	18,703	5,1	5
2008	907,786	19,813	5,4	5,3
2009	947,115	21,047	5,6	5,7
2010	990,702	21,942	5,9	7,3
2011	1,015,626	22,506	6,1	7,5
2012	1,034,355	23,032	6,2	7,7
2013	1,044,955	23,271	6,3	8,2
2014	1,047,633	23,398	6,3	8,2
2015	1,088,838	24,736	6,5	8,7
2016	1,251,320	27,132	7,5	9,9
2017	1,373,157	29,395	8,2	11
2018	1,498,027	31,713	9	12
2019	1,613,834	34,11	9,7	12,9
2020	1,701,895	35,396	10,3	13,5

წყარო: დამუშავებულია გერმანიის სურსათისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ გამოქვეყნებული მასალების საფუძველზე

დასკვნა. საქართველოს ბუნებრივი პირობები ბიომეურნეობების შექმნისა და ბიოაგრონარმობის განვითარების უნიკალურ საშუალებას აძლევს. საქართველოს ბიომეურნეობების განვითარების უზარმაზარი პოტენციალი გააჩნია. ბიომეურნეობა აგრარულ სფეროში მდგრადი განვითარების პრინციპების პრაქტიკული რეალიზაციაა. ბიომეურნეობა აერთიანებს და ჰარმონიულად განავითარებს საზოგადოების ეკოლოგიურ, ეკონომიკურ და სოციალურ სფეროებს. ბიომეურნეობების განვითარება მოგვცემს შესაძლებლობას ვანარმოთ კონკურენტუნარიანი საექსპორტო პროდუქცია, რომელიც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს ქვეყნის საერთაშორისო ბაზარზე დამკვიდრებას და საექსპორტო შემოსავლების ზრდას, რაც მნიშვნელოვნად შეამცირებს ქვეყნისათვის არსებულ მწვავე პრობლემას – უარყოფით სავაჭრო სალდოს. ეს კი ჩვენი აზრით, დიდად უკავშირდება იმას, თუ რამდენად გამოიყენებს საქართველო უნიკალური შანსს, რათა მან გლობალურ ბაზარზე დაიმკვიდროს თავი როგორც ორგანული პროდუქციის მწარმოებელმა ქვეყანამ.

ქვეყნის აგრარული სექტორის, უპირატესად, ორგანული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებაზე გადართვის სწორი და ეფექტიანი პოლიტიკის შემუშავებისას საქართველოს მთავრობის მიერ უნდა მოხდეს ორგანული პროდუქციის ბაზრის განვითარების გერმანული გამოცდილების შესწავლა და გათვალისწინება. საქართველოში ორგანული აგროპროდუქციის წარმოების სტიმულირებაზე უდავოდ დადებით როლს შეასრულებს საქართველოს მთავრობის მიერ მიმდინარე წლის პირველი აგვისტოდან ამოქმედებული „ბიონარმოების პროგრამა“. აღნიშნული პროგრამა დაეხმარება ფერმერებს ბიოსერტიფიცირების კონვენსიის პროცესის განმავლობაში

და სერტიფიცირების ფინანსურ უზრუნველყოფაში. თუმცა, უნდა აღინიშნოს ერთი მნიშვნელოვანი ნაკლოვანება: ფერმერებს უწევთ საკუთარი ფინანსებით მოიპოვონ ბიომწარმოებლის სერტიფიკატი, რომელსაც სახელმწიფო შესაბამისი დოკუმენტაციის წარდგენის შემდგომ აუნაზღაურებს 70-60%-ის ფარგლებში. ფერმერთა, ისევე როგორც ეკონომიკურ სუბიექტთა უმრავლესობის წინაშე კი სწორედ ფინანსური სახსრების დეფიციტურობის პრობლემა დგას.

ქვეყნის აგრარული სექტორის განვითარების სტრატეგიის პრიორიტეტულ მიმართულებად ორგანული აგროსამეურნეო პროდუქტების წარმოება მიიჩნევა, რომელიც მნიშვნელოვნად ხელს შეუწყობს დარგის ეფექტიან და მდგრად განვითარებას. ამიტომ აუცილებლად მიგვაჩნია ორგანული პროდუქტის წარმოების განვითარების მხარდამჭერი სისტემის სახელმწიფოებრივ დონეზე განხილვა-შემუშავება. კერძოდ, აუცილებელია ფერმერთათვის ორგანული პროდუქტების წარმოების უპირატესობების შესახებ ინფორმაციული ბაზის შექმნა და მიწოდების სერვისის უზრუნველყოფა, საჭირო უნარ-ჩვევების განვითარების ხელშეწყობა, საგადასახადო და საკრედიტო შეღავათების შეთავაზება, ასევე მარკეტინგული მხარდაჭერა. ასეთი სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება და გატარება შესაძლებელს გახდის ქვეყანამ აქტიურად გამოიყენოს ის უდიდესი აგრარული პოტენციალი, რაც მას გააჩნია და ღირსეული ადგილი დაიკავოს მსოფლიო აგროსასურსათო ბაზარზე.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია საქართველოში მომზადდეს ორგანული სოფლის მეურნეობის სპეციალიზებული საგანმანათლებლო პროგრამები და სასწავლო კურსები, რომელიც შესაძლებელს გახდის ორგანული წარმოების შესწავლას მეცნიერულ კონტექსტში. ამ შემთხვევაში საუკეთესო გამოცდილებად კვლავ გერმანული უნივერსიტეტებისა და კვლევითი ინსტიტუტების საქმიანობის გათვალისწინება მიგვაჩნია. 2019 წელს გერმანიის განათლების სახელმწიფო სტანდარტებში შევიდა ორგანული წარმოება – საკურსო მოდულების ვრცელი რაოდენობით. ამ კურსის კურსდამთავრებულებს შეუძლიათ მიიღონ ხუთსაფეხურიანი სწავლის პროფესიული სერტიფიკატი, როგორც ორგანულ სოფლის მეურნეობაში, ასევე ორგანული კულტურების ან მეცხოველეობის წარმოებაში. ორგანული წარმოების შემდგომი პოპულარიზაციისა და განვითარების თვალსაზრისით, ასევე მეტად მნიშვნელოვანი და პროდუქტიული იქნება გერმანიისა და საქართველოს თანამშრომლობა საგანმანათლებლო კუთხით, კერძოდ კი, საქართველოს სხვადასხვა უნივერსიტეტების სტუდენტების სტაჟირების პროგრამების განხორციელება გერმანიაში ორგანული წარმოების შესახებ ცოდნის შექმნისა და გაღრმავების მიზნით.

ლიტერატურა

1. FAO, WHO. (2007). Codex Alimentarius: organically produced food. Third edition. Rome, <http://www.fao.org/3/a1385e/a1385e00.pdf>
2. Jashi, C., Todua, N. (2013). Behavior Changing through of Social marketing (Georgian Case). *Proceedings of third World Social Marketing Conference. Toronto (Canada)*. pp. 95-97
https://www.academia.edu/20705131/Behavior_Changing_through_of_Social_marketing_Georgian_Case_
3. Jashi, C., (2017). Changing Health Behavior of Youth through Social Marketing (Georgian Case). *Ecoforum Journal*. Vol. 6, https://www.academia.edu/64206270/Changing_Health_Behavior_of_Youth_Through_Social_Marketing_Georgian_Case_

4. Kharashvili E., Erkomaishvili G., Chavleishvili M., (2019). Trends of Agri-Food Production and Export Stimulating Economic Policy in Georgia. *International Journal of Economics and Management Engineering*. Vol: 13, No: 1.
5. Kharashvili, E., Natsvlshvili, I. (2019). Markets of Georgian Agro-Food Products and Export Stimulating Economic Policy. *Globalization And Business*, №8, pp. 44-53
<https://www.eugb.ge/uploads/content/N8/Eter-Kharashvili.pdf>
6. Kharashvili, E., Lazariashvili T., Natsvlshvili, I, (2019). Global experience of Bio product Market and Its challenges in Georgia in the Context of Sustainable well-Being , *Business Systems Laboratory- Book of Abstracts*, 6 th Int. Symposium – Pavia
7. Paresashvili, N., Damenia, N., (2019). The Mechanisms of State Management in Agricultural Sector of Georgia, *Journal Intellectual Economics*, Volume 13, Issue 2, Pages 105-116, 2020
<https://ojs.mruni.eu/ojs/intellectual-economics/article/view/5294>
8. Mghebrishvili, B., Urotadze, E. (2016). Characteristics of Food Products Labeling in Georgia. *Journal of International Economic Research*. Vol. 2, No. 1, pp. 129-133.
https://www.researchgate.net/publication/319880704_Characteristics_of_Food_Products_Labeling_in_Georgia
9. Natsvaladze M., (2015). Sustainable Agriculture Development Problems in the Context of Providing food security in Georgia. *16th International Academic Conference*, ISBN 978-80-87927-09-0, IIESAt: Amsterdam.
https://www.researchgate.net/publication/280576857_SUSTAINABLE_AGRICULTURE_DEVELOPMENT_PROBLEMS_IN_THE_CONTEXT_OF_PROVIDING_FOOD_SECURITY_IN_GEORGIA
10. Organic Food Market- Global Opportunity Analysis and Industry Forecast (2020-2027) report. (2020).
<https://www.meticulousresearch.com/product/organic-food-market-5122>
11. Okruashvili N., Paresashvili N. (2018). Production of Organic Products – Important Condition of Growth of Georgia's Export Potential, *Journal of Management Policy and Practice*, 19(2), pp. 144-152
http://t.www.na-businesspress.com/JMPP/JMPP19-2/OkruashviliN_19_2.pdf
12. Okruashvili N., Seturi M.,(2016), Current Condition of Agro Food Market in Georgia and in the World, The International Scientific Conference: Challenges of Globalization in Economics and Business Proceedings, Tbilisi, pp.402-409
13. Organic farming in Germany. (2022).
https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/EN/Publications/Organic-Farming-in-germany.pdf?__blob=publicationFile&v=4
14. Todua, N. (2017). Influence of Food Labeling Awareness on healthy behavior of Georgian Consumers. *Ecoforum Journal*. Vol. 6, No. 2.
15. Todua N., (2017). The Impact of Globalization on the Attitude of Georgian Consumers to Healthy
16. Willer H., Lernoud J., (2019) The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2019 FiBL, Frick, and, IFOAM – Organics International, Bonn
<https://shop.fibl.org/CHen/mwdownloads/download/link/id/1202/?ref=1>
17. Willer H., , (2019) The adventure of collecting data on organic agriculture worldwide,
<http://orgprints.org/33355/3/willer-2019-history.pdf>
18. Willer H., Lernoud J. (2020) The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends.
<https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/2020-organic-world-2019.pdf>
19. Willer H., Trávníček J., Meier C. and Schlatter B. (2021) The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2021
<https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1150-organic-world-2021.pdf>

20. Willer H., Trávníček J., Meier C. and Schlatter B. (2022) The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2022
<https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1344-organic-world-2022.pdf>

**The modern State of Organic Agricultural Products Market Development:
– German Experience and Georgian Reality**

Nanuli Okruashvili

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Associate Professor

Nino Paresashvili

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Associate Professor

SUMMARY

The objective of the present paper is to study the real situation on the organic agricultural products market development in Georgia. The article discusses the experience of Germany which has the greatest experience and achievements in the field of organic agricultural production. The consideration of it will contribute to the creation of an effective mechanism for stimulating the market of organic agricultural products in Georgia.

Key words: production of organic agricultural products; organic products market; State policy promoting the development of organic production.